ईदृश् त्रि० अयमिव पश्यति इदम्+दृश–क्वमिकर्त्तरि कङ् इदा-देश। दीर्घः। एवंविधदर्शनवति। "ईदृशैश्वरतैर्जाने सत्यं दोषाकरो भवान्" चन्द्रा०। "यच्चान्यत् किञ्चिदीदृशम्"। "न हीदृशमनायुष्यं लोके किञ्चन विद्यते" प्रेत्येह चेदृशा विप्रागर्ह्यन्ते ब्रह्मवादिभिः" मनुः। "तानीमहान ईदृशे" ऋ० १,१७,१। "ईदृशे एवं विधे" भा०। स्त्रियां ङीप् "सर्व्वेषामीदृशो रसाभिव्यक्तिः" सा०द०। मुग्धबोधकारस्तु अयमिव दृश्यते इति विग्रहं कृत्वा चकार तच्च "कर्त्तरि कृदिति" पा० अनुशासनविरोधादुपेक्ष्यम्।

ईप्सा स्त्री आप्तुमिच्छा आप–सन्–अ। १आप्तुमिच्छायाम् २इच्छायाञ्च। "ईर्ष्येप्सा पिशुनं शुद्धं ममत्वं परिपालनम्"। भा० आश्व० ३७अ०।

ईप्सित त्रि० आप–सन् क्त। १आप्तुमिष्टे क्रियाफलेन व्याप्तुमिष्टे "कर्त्तुरीप्सिततमं कर्म्म" पा०। "निर्व्वर्त्त्यञ्च विकार्य्यं च प्राप्यञ्चेति त्रिधा मतम्। तच्चेप्सिततमं कर्म्म चतुर्द्धान्यत्तु कल्पितम्" भर्त्तृ०। "तमवग्रहणं किमीप्सितमात्रे मा भूत्" सि०कौ०। २इच्छाविषये च।

ईप्सु त्रि० आप्तुमिच्छुः। आप+सन्—उ। आप्तुमिच्छौ। "मन्दःकवियशःप्रेप्सुरिति" रघुः पाठान्तरं "शौचेप्सुः सर्व्वदाधामेत्" मनुः। "धर्म्मेप्सवस्तु धर्म्मज्ञाः" मनुः। "सौरभ्यमीप्सुरिव ते सुखमारुतस्य" रघुः।

ईम् अव्य० ई--वा सुच्। १अवधारणार्थे। "एमेनमद्यधक्षमता" यजु० ३३,६०। "आ ईम् एतौ निपातौ अवधारणार्थौ" वेददी० २इदमर्थे च। "चयत ईमर्य्यमो अप्रयुच्छन्" ऋ० १,१६७,८। "इह ब्रवीतु य ईमङ्ग वेदस्य" ऋ० १,१६४,७। "सोमेभिरीं पृणता भोजमिन्द्रम्" ऋ० २,१४,१०। "ईमिमम्" इति भा०।

ईय त्रि० ई–वा० क्यप्। व्याप्ते। "आयद्वा ईयवचसा" ऋ० ५,६७,६ "ईयवचसा व्याप्तदर्शनौ" भा०।

ईयिवस् त्रि० इण्–क्वसु। "गतवति। क ईयिवान् सुदम्" मुग्धबो० "प्रतीयुषा पूर्व्वदृशे जनेन" भट्टिः। "उपेयुषो मोक्षपथं मनस्विनः" माघः। "उपेयिवानित्यादि" पा० सू० उपेत्युक्तवचनात् अन्यत्रापि कसुः।

ईर गतौ प्रेरणे च चुरा० उभ० पक्षे भ्वा० पर०सक०सेट्। ईरयति ते-ईरति ऐरिरत्-त-ऐरीत्। ईरयाम्-ईराम् वा बभूव बाभ चकार। ईरयिता। ईरिता ईरयिष्यति-ईरिष्यति। ईरयन्। ईरितः ईरयन्-ईरन्। ईरः ईर्य्यमाणः। "आपः समुद्रमैरयन्" ऋ० ८,६,१३। "अंशोरूर्म्मिमीरय" ऋ० ९,७९,१४। "यदस्य शुष्ममैरयन्" ऋ० २,१७,३ "ऐरिरञ्च महाक्रमम्" भट्टिः कथने च। "अथ वाचमीरयति" शत०ब्रा०। "ब्रह्मा रथन्तरं साम ईरयति भवान्तिके भा० आनु० १४अ०। विरोधवाक्यञ्च यथेर्य्यमाणम्" भा०व० १३३ अ०। "दमयन्त्या यथेरितम्" भा०व० २७४३। "हितं न गृह्णन्ति सुहृद्भिरीरितम्" रामा० "इतीरिता पत्ररथेन तेन" इतीरयित्वा विरचय्य वाङ्मयम्" नैष०।

उद् उत्क्षेपणे। "उदीरयामासुःसलीलमञ्चान्" रघुः। उच्चारणे कथने च "यदशोकोऽयमुदीरिष्यति" रघुः। "उदीरयामासुरिवोन्मदानाम्" रघुः।

अभि+उद्+आभिमुख्येनोच्चारिते। "आलोकस्तिमितस्तिमेति वाचस्तिमितोऽभ्युदैरयन्" भा० अ० २१७१।

सम्+उद्+सम्यगुच्चारे समुत्तोलिते च। पांशवोऽपि कुरुक्षेत्रे वायुना समुदीरिताः" भा०व० ५०७०।

प्र+प्रेरणे। प्रेरयति। "समीरणः प्रेरयिता भवेति" कुमा०। "अपः प्रेरय सागरस्य बुध्नात्" अ० १०'८९,४। "किमुद्दिश्य काश्यपेन मत्सकाशमृषयः प्रेरिताः स्थ" शकु० "यातायै प्रेरयामास तं शक्रः प्रथमं शरत्" रघुः।

सम्+सम्यक्प्रेरणे समुद्गारणे सम्यग्गतौ च "समीरणः। "समीरयाञ्चकाराथ राजसूयं कपिः शिलाम्" भट्टिः। "ताभिराभरणैः शब्दस्तासिताभिः समीरितः" भा० व० १२१८अ०।

ईर अदा०आत्म०सक०सेट्। ईर्त्ते ईराते ईरते ऐरत ऐरिष्ट ईराम् बभूव आस–चक्रे ईरिष्यति "इन्द्रा मधुमन्त ईरते" ऋ० ५,६३,१४ "रुद्रदीर्त्ते पयो गोः" ऋ० ९,९१,३। "अस्मे राजाय ईरताम्" ऋ० ४,८,७। वायुप्रच्युतादिवोदृष्टिरीर्त्ते" तैत्ति०। अस्मात् निशाया नेट्। "न हि राज्ञानुदीर्णानाम्" भा०आ० ५१३८ श्लो०। "उदीर्णरागप्रतिरोधकम् सुखः" माघः। अस्यैव पक्षे चुरादित्वं तेन न तस्य ण्यादित्वमित्येके।

ईरण न०ईर–भावे ल्युट्। १प्रेरणे २गतौ च। युच्। ईरणा तत्रैव स्त्री। नन्दा०ल्यु। ३प्रेरके त्रि० "समीरणः प्रेरयिता भवेति" कुमा०।

ईरामा स्त्री ईर्त्यच्छोस्तया रम्यतेऽत्र रम–आधारे घञ् ईत०। नदीभेदे। "ईरामाञ्च महानदीम्" भा०व० १८८अ०।

ईरिण त्रि० ईर–इनन्। उषरभूमौ। मेदि० "ततस्तदीरितं